

3545

פרוטוקול מס' 27 / ד

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהתקיימה ביום ד',
21.1.59, בשעה 9.00.

תוכן:

- חברי הוועדה:
- ז. ורהפטיג - היו"ר
  - ב. אזניה
  - ע. איכילוב
  - ס. בגין
  - י. בדר
  - ה. ברגר
  - ד. בר-רב-האי
  - ע. דגני
  - ש. הלל
  - ת. טובי
  - י. כמיס
  - ב. לוקר
  - נ. ניר
  - ח. רובין
  - י. רוקח
  - י. רוזנברג
  - י. שופמן

מוזמנים:

- מר רוזן - שר המשפטים
- מר ידין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
- מר שבו - המנהל הכללי של משרד הפנים
- מר צילן - המפקח הארצי הבחירות, משרד הפנים
- מר סילברסטון - היועץ המשפטי של משרד הפנים

היום:

- א. חוק פנקס הבוחרים לכנסת (תיקון), תשי"ט-1959.
- ב. חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תשי"ט-1958.

=====

נ"ר ז. ורהפטיג:

אני פותח את הישיבה.

שופמן:

בניו-דלהי התקיימה ועידת משפטנים, שדנה בעיקר בבעיות קונסטטיטוציוניות והשתתף בה היועץ המשפטי לממשלה. אני חושב שכדאי לבקש את היועץ המשפטי שימסור בוועדה

צרה על הדיונים בוועידה.

נ"ר ז. ורהפטיג:

נבקש את מר ידין שימסור ליועץ המשפטי את הזמנת הוועדה לישיבתה הקרובה ביום ב'.

א. חוק פנקס הבוחרים לכנסת (תיקון), תשי"ט-1959

ידין:

בסעיף 18 לחוק פנקס הבוחרים שנתקבל בכנסת נקבע לוועדת הפנקס מועד של 15 יום כדי לשנות את אזורי הקלפי קבעו על-ידי שר הפנים ושהודעה עליהם נמסרה לוועדה. בסעיף 50 לחוק נאמר נבי הבחירות לכנסת הרביעית ניתנת לוועדת הפנקס תקופה של 7 ימים בלבד ולא 15 יום. אולם לוועדת הפנקס לא היתה שהות לסיים את עבודתה במסגרת 7 הימים. יא מבקשת שם לפני הבחירות לכנסת הרביעית תינתן לה התקופה הכללית של 15 יום.

שר הפנים אינו מתנגד לבקשה זו.

ישיבה

ג. אזניה: אני מבקש להוסיף שתחילתו של חוק זה מיום קבלתו בכנסת, כיוון שהמועד של 7 ימים מסתיים מחר בערב ולא ברור אם יספיק עד אז לפרסם את החוק ברשומות.

מר שבו: יו"ר ועדת הפנים הביע דעתו שלו היו מוסיפים בחוק פנים הנוחרים לכנסת סעיף כלשון סעיף 70 לחוק הבחירות לכנסת, היה הדבר מקל עליו בהרבה.

ח. רונני: אני מציע לא לעשות זאת.

היו"ר ז. ורהפטי: אם יש התנגדות בוועדה, לא נדון בבקשה זו.

ה ח ל ט ה

הצעה להוסיף לנוסח החוק סעיף 2, בנוסח תחילתו של חוק זה מיום קבלתו בכנסת

ב ת ס ב ל ה

היו"ר ז. ורהפטי: הצעת חוק תוגש לקריאה ראשונה למליאת הכנסת היום - על-ידי חה"כ אזניה. לאחר קיום הקריאה הראשונה, תתכנס ועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי להחליט על החזרת הצעת החוק למליאה לקריאה שניה ושלישית. גם הקריאה השניה ושלישית של הצעת החוק תתקיים היום.

ג. חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון)

סעיף 20(2)

הסעיף, כהצעת הממשלה - אושב

מר ציל: אני מציע להוסיף כאן עוד סעיף המתקן את סעיף 77(א) לחוק הבחירות לכנסת. הואיל ובחוק פנים הנוחרים ניתנה לר המשפטים סמכות להתקין תקנות, אפשר למחוק בסעיף 77(א) את המלים "סעיף 33 ולפי".

ה ח ל ט ה

הצעה למחוק בסעיף 77(א) לחוק הבחירות לכנסת את המלים "סעיף 23 ולפי" - בתקבלה

התקון יבוא כסעיף 21 לחוק הבחירות לכנסת (תיקון).

סעיף 21 (22)

הסעיף, כהצעת הממשלה - אושב

י. רוזנברג: האם אין צורך להכניס לחוק סעיף מעודכן, לדוגמה סעיף 80(ג) לחוק המקורי, ביחס לשמות הסייעות?

מר ידין: לא ברור לי ביותר מצבו של סעיף 79, כי לא ברור לי שבנוסח משולב של החוק היוצא בשנת 1959 ייאמר: לכנסת השלישית ולכל בנות שלאחריה, מפני שחוק יסוד (כנסת) אינו מבחין במספר הכנסות.

את סעיף 80 אין צורך למחוק. הואיל וזמנו עבר, הוא פשוט יושמט מהנוסח המשולב.

היו"ר ז. ורהפטי: יש לציין בחוק זה כי הסעיף יושמט, ואז תהיה השמטתו בלתי חוקית.

ח. רונני: סעיף 80(א) הוא מיותר. ביחס לסעיף 80(ב), צריך נציג משרד המשפטים לומר

צורך בו.

ח. רובין: אשר לסעיף 80(ג), כדאי אולי להוסיף הוראה מעודכנת שבתאריך מסויים תפורסמה רשימת הסייעות ונציגיהן.

ברור שאין למחוק מהנוסח המשולב סעיפים שעבר זמנם, מפני שהנוסח הוא משלב ולא נוסח מוחק, אם כי אני מסכים עםגמר יושן שלגבי סעיפים כאלה מחיקה רגילה אינה מתאימה.

מר יריין: כדאי לומר בהצעת חוק זו שהנוסח המשולב לא יכול סעיפים שכוחם היה יפה לגבי הכנסת השלישית בלבד.

ח. רובין: לדעתי, אין צורך בסעיף 80(ב).

י. גר: סעיף 80(ב) הוכנס לחוק הבחירות שחוקק לפני הכנסת השלישית, משום שבזמנו היתה קיימת בעיה מיוחדת שהסעיף בא לענות עליה. סיבה זו אינה קיימת עוד.

מר שבני: אינני יודע כמה אנשים ניצלו את הזכות שניתנה להם לפי סעיף 80(ב). בכל אופן, אם לגבי הכנסת השלישית איפשרו להשתתף בבחירות לאותם האנשים שתוך 4 חודשים הנוספים שניתנו להם הגישו בקשות התאזרחות, אינני רואה כל סיבה לא לאפשר זאת גם עתה.

ע. אינילוב: אינני יודע מה ערכו המעשי של סעיף 80(ב). בכל אופן, הוא בעל חשיבות לאומית, אפילו אם רק 100 איש ניצלו זכות זו. הייתי מציג למשרד הפנים, ללא כל קשר עם הצעת חוק זו, לפרסם בעתונות הודעה על הזכות. להשתתף בבחירות שניתן לאלה שיגישו בקשות להתאזרחות עד 1.4.59.

מר סילברסטון: אני מסכים שהנוסח המשולב צריך לשלב את הוראות החוק ולא לערוך אותן. יחד עם זאת, אני בדעה שיש לתת לשר המשפטים סמכות להוציא מהנוסח המשולב סעיפים שכחם היה יפה לגבי העבר בלבד.

ד. בר-רב-האי: אזרחות אד-הוק לצורך בחירות אינה נדבית לי. אם אנשים חיו בארץ שנים ולא רצו להתאזרח, אינני רוצה כי יתנו להם דווקא לפני הבחירות ולשם השתתפות בבחירות.

י. כמס: סעיף 80(ב), שחוקק בשנת 1955, לא להסדיר גם בעיה ערבית. אני חושב שיש עוד ארבע רגלים שלא השתתפו בבחירות לכנסת השלישית, משום שלא היו אזרחי ישראל. לאנשים אלה יש לתת עוד הזדמנות אחת לקבל אזרחות ישראלית, כדי שיוכלו להשתתף בחירות לכנסת הרביעית. לכן מציע אני להשאיר את סעיף 80(ב) ואת התאריך שבו לשנות ל: 1.4.59.

י. גר: ראשית, חושב אני שענין סעיף 80(ב) הוא נושא חדש.

שנית, אין נושא זה שייך לחוק הבחירות עצמו. כי אם לחוק פנקס הבוחרים לכנסת, כיוון שרק אלה שנכללו בפנקס יכולים לבחור. כשם שקביעת גיל 18 לצורך זכות בחירה היתה שייכת לחוק פנקס הבוחרים, כך גם מתן זכות בחירה לקטגוריה אחרת של אנשים שייכת לחוק הפנקס.

לגופו של ענין, סעיף 80(ב) הוכנס בשנת 1955 לחוק הבחירות לכנסת, משום שבבחירות לכנסת השלישית, בניגוד לבחירות הקודמות, זכות בחירה ניתנה רק לאזרחי ישראל ולא לתושבי ישראל. לכן היה צורך לתת זכות בחירה לאזרחי ישראל. לא התאזרחו עד אותה שנה לא יקפחו על ידי חוק שלא ציפו לו. כיום מצב זה אינו קיים. אני מעריך מאד את הצורך להעניק אזרחות לאותם תושבים ערביים שהיו שומעים בארץ כחוק ואשר משום מה לא קיבלו עד עכשיו את האזרחות הישראלית. אך אין זו בעיה של שלושת חודשים נוספים בשנת 1959. זוהי בעיה של תקופה ארוכה משנת 1955 ועד לשנת 1959. מאז ועד היום אפשר היה לקבל אזרחות ישראלית. מי שלא הגיש בקשה להתאזרחות במשך כל תקופה זו, אין כל הצדקה לתת לו אפשרות להגיש בקשה דווקא בשלושת החודשים הללו.

כמו כן, סיעתי התנגדה יחד עם חברי הרבים מסייעות אחרות - כולל חברי סיעת מפא"י - לשיטת האזרחות הכפולה. כבוד אנשינו, בחירות חבר הכנסת, הצביע בסוגיה זו אתנו. אני רואה פגם חמור בפיתוי אנשים בעלי אזרחות זרה לקבל אזרחות ישראלית בזה שיזכו בזכות בחירה לכנסת. אשתדל מאוד לתושבים ישראלים המחזיקים באזרחות זרה - (א) דווקא יהודים - יודונו עליה ויקבלו אזרחות ישראלית. אבל אני מתנגד שכתמורה לזה יציעו לתת זכות בחירה לכנסת.

או.

ב. לוקר:

הזכות שרוצים עכשיו להעניקה לאנשים שלא התאזרחו עד 31 בדצמבר לא רצו להעניקה ליילדי הארץ שיגיעו לגיל 18 בין היום הקובע לבין יום הבחירות. הסירוב להעביר את הזכות הזאת נומק אז בקשיים טכניים הכרוכים בהכללת אנשים אלה בפנקס הבוחרים. אך ההצעה הנוכחית כרוכה מבחינה טכנית באותם הקשיים.

לדעתי, אין להפלות בין אדם שיגיע לגיל 18 בין היום הקובע לבין יום הבחירות ובין אדם שחי בארץ שנים, אך לא התאזרח ורוצים לאפשר לו להתאזרח ולקבל את זכות הבחירה אחרי היום הקובע. אסכים להצעה להאריך את תקופת ההתאזרחות לצורך זכות הבחירה רק אם יעניקו זכות דומה גם לאלה שימלאו להם 18 שנה אחרי היום הקובע ולפני יום הבחירות.

ג. אזניה:

השאלה העומדת לפנינו אינה שאלת ערבים, אלא שאלה של ערבים ויהודים והיא חלה באותה המדה על שניהם. מכיוון שזו בעיה המשותפת לערבים וליהודים כאחת, אין כל קושי לומר כי ההצעה לתקן עכשיו את תוכן פנקס הבוחרים אינה נראית לי.

אני רק מצטער שח"כ ניר ואנוכי לא ראינו סעיף זה קודם לכן, כי אז היינו מסבירים למליאת הכנסת שאין כל קושי לכלול בפנקס הבוחרים אנשים שיהיו בני 18 רק ביום 30 לאפריל ולא ב-31 בדצמבר של השנה הקודמת.

ד. אינלינג:

לא צדקו ח"כ אזניה ולוקר בהשוותם את האנשים שלא התאזרחו עד היום הקובע עם אנשים שלא מלאו להם עדיין 18 שנה ביום הקובע, כי לו היו הראשונים מתאזרחים - היו כלולים בפנקס הבוחרים.

אני סבור ששאלה זו נוגעת יותר ליהודים מאשר לערבים. אם קב"מ הסעיף כזה בחוק הבחירות המתוקן תביא לכם שמספר מסויים של יהודים יחליטו להתק את קשריהם עם ארץ זרה ולקבל אזרחות ישראלית - כדאי הדבר.

ה. גרין:

נראה לי כי המסקנה העולה מדברי ח"כ איכילוב היא הפוכה מזו שהסיק. לצי הצעתו, עולה שהגיע ארצה יגיעים אחר היום הקובע ומיד עם בואו מקבל את הזכות הישראלית, לא יוכל להתקף בבחירות רק משום שעלה ארצה באחור של שנה, כמובן שלא באשמתו. אך אותה תושב שחי בארץ שנים רבות וערך לו את חשבונו מסחרי שנתו יותר גדול יצמח לו אם לא יקבל את האזרחות הישראלית, לו מציע ח"כ איכילוב להעניק את זכות הבחירה גם לאחר היום הקובע. אני חושב שזכות הבחירה אינה יכולה לעמוד לחשבונות מסחריים שונים.

כמו כן, השאלה בכללותה אינה נוגעת לחוק הבחירות, כי אם לחוק פנקס הבוחרים ולכן אין לדון בה כאן.

ו. הלל:

אילו השאלה היתה נוגעת רק או בעיקר לערבים, הייתי ללא ספק מצביע בעד קבלת הסעיף, לכן לא יונצר צל של הרגשה כי על-ידי אי-קבלת הסעיף רוצים לפגוע בערבים. זו צי ששיקול זה הכריע בשעתו בעד קבלת הסעיף.

אך כיום המצב שונה, והשאלה היא בעיקרה האלה יהודית. בצדק ציין ח"כ רוזנברג, כי אין להעדיף תושב הארץ שלא התאזרח במשך שנים על פני עולה חדש שהגיע ארצה זמן קצר לאחר היום הקובע. יש סיבה נוספת לאי-קבלת הסעיף. חוק זה אינו חוק-מעבר, ואם לפני המירות הקודמות היה עוד טעם לכלול בחוק הוראת-מעבר, הרי אם יקבלו הוראה מעין זו עתה, צריכה זו להיות הוראת-קבע. מבחינת האסטיקה המשפטית והציבורית, אינני חושב שבחוק-יסוד צריך נוסף על ההוראה העיקרית לתת ארכה של חדשים מספר.

מכיוון שאין זו שאלה ערבית ספציפית ומכיוון שהוראה זו אינה נוגעת לבחירות הקרובות דווקא, אינני מציע לקבל את הסעיף ועל ידי כך ליצור מצב חוקי שאינו מוסיף כבוד.

ז. רוהפטיג:

אמנם יש לעשות הכל כדי שתושבים, יצגו יחידים וגם ערבים, יתאזרחו, אפילו תמורת צמצום זכות בחירה. אך טוהר הבחירות וסדר הבחירות הם מעל לכל וכל תיקון עכשיו בפנקס הבוחרים עלול לשבש אותם. לכן אינני סבור שאפשר לקבל את הסעיף הזה.

ח. רוזנברג:

אין כל מקום להצבעה על הסעיף, משום שהוא אינו שייך לחוק הבחירות.

ה ח ל ט ה

שאלת סעיף 80(ב) לחוק הבחירות, תשט"ו-1955 אינה נוגעת לחוק זה ולכן אין להעמידה להצבעה.

סעיף 22

יש הצעה להוסיף כאן: "שלא יכיל הוראות שהיו הוראות לשעתן."

היו"ר ז. ורהפטיג:

ה ח ל ט ה

ההצעה להוסיף בסעיף 22 שהנוסח המסולב לא יכלול הוראות שהיו הוראות לשעתן

ג ת ק ב ל ה

יש הצעה להוסיף בחוק את רשימת הסייעות ויש הצעה שתוך תקופה מסויימת תפורסם ברשומות רשימת הסייעות.

היו"ר ז. ורהפטיג:

זה נאמר בפסקאות (א) ו-(ה) של סעיף 19 לחוק העיקרי.

מר ידין:

אני מציע לא לשנות את הוראות החוק העיקרי ביחס לפרסום רשימות הסייעות.

מ. טובי:

אני מציע להוסיף בסעיף 19(ה) לחוק העיקרי שיו"ר הכנסת יפרסם ברשומות את שמות הסייעות בכנסת.

י. שופמן:

ה ח ל ט ה

ההצעה להוסיף בסעיף 19(ה) לחוק העיקרי שיו"ר הכנסת יפרסם ברשומות את שמות הסייעות בכנסת - ג ת ק ב ל ה

בסעיף 53 לחוק העיקרי מציע אני לכתוב: עובד מדינה בשירות המדינה לא יקח חלק בתעמולת

י. רוזנברג:

הבחירות ברבים.

זהו נושא חדש.

ג. אזוליה:

כיום גם עובדת סוציאלית היא עובדת המדינה ולא רצוי כי תיקח חלק בתעמולת הבחירות. בעיקר בסביבה בה היא עובדת. בהצעת חוקי עובדי המדינה (פעילות פוליטית) נאמר יתור דבר, אך לא ברור אם הצעת החוק תתקבל עד הבחירות. לכן יש לומר זאת כאן.

י. רוזנברג:

אני מציע למחוק בסעיף 53 את המלה "ברבים".

מ. בגין:

בטרם נדון בהצעות תיקונים נוספות, נסיים את הציון בסעיף 4 ובלוח הזמנים.

היו"ר ז. ורהפטיג:

סעיף 4

בטרם נעבור להצבעות בסעיף זה, אני רוצה לקרוא בפני חברי הוועדה מכתב מאת איגוד עובדי המדינה

היו"ר ז. ורהפטיג:

בדרגה 6.

(קורא את המכתב)

ה ח ל ט ה

הוועדה סיכמה על דעת כל החברים, כי כל החלטה שתתקבל על ידה בסעיף 2(א)(1) אינה נוגעת לקביעת מעמדם, דרגותיהם ותפקידיהם של עובדי המדינה, וכי כל החלטה כזאת תהיה רק לענין קביעת הזכות להיות מועמד לכנסת.

היו"ר ז. ורהפטיג: החלטה זו אמסור לאיגוד עובדי המדינה בדרגה 6, על דעת כל חברי הוועדה.

י. רוזנברג: הצעתי לכתוב בסעיף זה כי לא יהיה מועמד לכנסת, מי שחוק הכנסת אוסר זאת עליו, היינו - עובד מדינה בכיר וקצין צבא בכיר. לאחר מכן תהיה הגדרה של עובד מדינה בכיר ושל קצין צבא בכיר לענין סעיף זה.

מר ידין: אפשר לנסח את הסעיף: "אלה עובדי המדינה וקציני צבא שלא יהיו מועמדים לכנסת..."

ח. רובין: הנוסח הזה אינו מתאים, כי הוא אינו מסתמך על חוק יסוד (הכנסת). יש לומר: עובד מדינה בכיר, כמשמעותו בחוק יסוד (הכנסת)...

מר ידין: לא נאמר בחוק הכנסת: עובדי מדינה וקציני צבא, כפי שיוגדרו בחוק הבחירות לכנסת. נאמר: עובדי מדינה וקציני צבא בדרגות ובתפקידים שייקבעו בחוק.

ה ח ל ט ה

החלטה לנסח את סעיף 2 (א) תוך הסתמכות על חוק יסוד (הכנסת) - ב ת ק ב ל ה

היו"ר ז. ורהפטיג: בסעיף 2 (א) (1) היו מספר הצעות ביחס לדרגת עובד מדינה שלא יהיה מועמד לכנסת: (א) מדרגה 3, (ב) מדרגה 4, (ג) מדרגה 5, (ד) מדרגה 6.

ה ח ל ט ה

הצעת הממשלה לקבוע דרגה 5 - ב ת ק ב ל ה

היו"ר ז. ורהפטיג: הוצע כאן להוסיף פיסקה ל"א" שאמור לו להיות מועמד לכנסת לפי סעיף זה יצטרף להתפטר מתפקידו זמן מה לפני הבחירות, והיו כמה הצעות ביחס לקביעת מועד ההתפטרות: (א) ערב הגשת רשימות המועמדים; (ב) חדשים לפני הגשת רשימות המועמדים; (ג) 6 חודשים לפני הבחירות; (ד) 3 חדשים לפני הבחירות.

ש. הלל: אלה המציעים תקופה העולה על 3 חדשים לפני הבחירות וזכרחים להבחין בין בחירות המתקיימת במועד לבין בחירות בלתי-רגילות שיכולות להערך זמן קצר לאחר פירוק הכנסת. במקרה הזה כל עובדי מדינה בדרגות שייקבעו כאן לא יוכלו להיות מועמדים לכנסת.

י. רוזנברג: אני מציע 3 חדשים לפני הגשת רשימות המועמדים. זהו מה שאזניא אמר בכנסת שאין לדאוג למקרה של שינוי מועד הבחירות, מכיוון שאז מחוקקת הכנסת חוק חדש ותוכל לשנות גם סעיף זה. לכן עכשיו יש לדון רק לפי המועד הרגיל של הבחירות.

ח. רובין: כפשרה הייתי מציע 106 יום לפני הבחירות, היינו - חדשים לפני הגשת רשימות המועמדים.

ה ח ל ט ה

הצעה לקבוע מועד ההתפטרות 100 יום לפני יום הבחירות - ב ת ק ב ל ה

מר ידין: אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה ואינני מבין בעצמי הקודמת, כי יש סתירה בין החלטה סעיף זה לבין חוק יסוד (הכנסת), משום שלא נאמר שם: עובד מדינה לשעבר, אלא "עובד מדינה". אינני יודע כי החלטה היא בלתי חוקית, משום שבית המשפט לא החליט עדיין אם אכן יש אי-התאמה בין חוק יסוד על-ידי חוק רגיל.

או.

הינ"ר ז. ורהפטינג: אפשר אולי לנסח את הפיסקה כך: לענין סעיף 8 לחוק יסוד (הכנסת) ייחשב עובד מדינה בכיר כל מי ש-100 יום לפני יום הבחירות היה עובד מדינה.

ה ח ל ט ה

הצעת יו"ר הוועדה - ב ת ס ב ל ה

מר צילנר: סן הנכון יהיה לצאת מנקודת המוצא של הגשת רשימות המועמדים ובמקום 100 יום לפני יום הבחירות לומר: 54 יום לפני הגשת רשימות המועמדים.

הינ"ר ז. ורהפטינג: היתה הצעה לכלול בסעיף זה גם עובדים בכירים של הרשויות המקומיות, אבל הועלתה התנגדות כי זהו נושא חדש.

ה ח ל ט ה

ההצעה לכלול עובדי הרשויות המקומיות יהוה נושא חדש.

מר ירדני: ח"כ בגין העיר שאין זה נאה לציין את הדירוג לפי משכורת. היתה הצעה, שנתמכה על ידי שר הפנים, לכתוב במקום הפיסקות (1), (2) ו-(3): עובד מדינה בדרגה 5 ומעלה של הדירוג המינהלי-כללי או במסגרת הדרגות הגבוהות ביותר של הדירוג המקצועי...

הינ"ר ז. ורהפטינג: לפי בקשת החברים נפסיק עכשיו את הישיבה. ליום ד' הבא נזמין את השופט ד"ר אגרנט בענין לוח הזמנים.

הישיבה נועלה ב-11.00.